

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.

-

Mahdolliset muutostarpeet.

Visio toistaa tiedossa olevat ja juhlapuheissa vuosia mainitut asiat. Odotuksena oli, että visiossa olisi oikeasti ja rohkeasti luotu näkymää 2040-luvulle. Vision toteutumisen edellyttämät toimenpiteet eivät ole mahdollisia ilman kulttuurin ja taiteen rahoituksen kasvattamista vuotta 2024 edeltäneeltä tasolta. Lisäksi selonteosta puuttuu konkretiaa ja lukuisat käsitteet ovat ympäröityjä, moniselitteisiä ja -tulkintaisia sekä vailla määrittelyitä ja perusteluita.

Kulttuurista tarvitaan myös tilastotietoa. Hienoa, että selonteossa mainittu kulttuurialaa koskevan tietoperustan vahvistaminen. Uhan alla oleva kulttuuritilastojen toiminta on syytä mainita myös erikseen, sillä ilman tilastoja tietoperustaa on mahdotonta vahvistaa. Siksi tietoperustan vahvistamisen sijaan parempi ilmaus olisi tilasto- ja tietoperustan vahvistaminen.

Väestörakenteen muutoksen vuoksi on tärkeää huolehtia myös semanttisesta tarkkuudesta: puhe ”suomalaisista” ja ”Suomen kulttuurista” tarvitsee rinnalleen johdonmukaisen puheen ”Suomen kotimaakseen valinneista” ja ”kaikkien Suomessa asuvien” kulttuureista. Maahanmuuttajat eivät tule luopumaan omasta kulttuuristaan Suomeen asettuessaan, vaan he elävät eri kulttuurien ja kielten moninaisuudessa. Integrointi tapahtuu myös molempiin suuntiin, ja kulttuuripolitiikassa tämä todellisuus on otettava huomioon.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

-

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

Emme rohkene kannattaa, koska emme tiedä miten tavoitetta konkreettisesti tullaan toteuttamaan.

Tavoite 1: Kulttuuri on merkittävin ihmillisen toiminnan muutosvoima. Tarkoitetaanko tuolla lauseella sitä, että kulttuuri otetaan keskeiselle paikalle puolueiden ohjelmiin, hallitusohjelmiin ja vaaliohjelmiin. Tämä on kannatettavaa, mutta olisi hyvä nähdä hallituksen toiminnassa signaaleja, jotka saisivat uskomaan siihen, että tätä tarkoitetaan.

Tähän tarvittaisiin myös konkreettisia esimerkkejä toimenpiteistä, jolla tavoitteet aiotaan toteuttaa, ettei jäädä ylätasen ohueen yläpilveen.

Taiteen kautta on mahdollista käsitellä vaikeita asioita, koska se on areena ja turvallinen tila vastakkainasettelulle ja erilaisten näkemysten esille tuomiselle.

Muutostarpeiden kuvauksesta puuttuu ekososiaalisen sivistyksen ja ekologisesti kestävien elintapojen edistäminen. Nyt kestävydestä puhutaan vain osana talouskasvua, vaikka asiantuntijoilla on kovin erilaisia näkemyksiä siitä, voiko talouskasvu olla kestävää.

On tärkeää tunnistaa kulttuurin ja taiteen muutosvoima demokratian vahvistamisen työkaluna.

Tavoite 2: Mitä tarkoitetaan muotoilulla "perusteellisuus"; mikä muuttuu, jos kulttuuria aletaan kutsua teollisuudeksi? Luovat alat tuottavat jo nyt enemmän kuin valtio ja kunnat niitä tukevat, onko sitä järkevää asettaa tavoitteeksi?

Ammattilaisilla tulee olla mahdollisuudet tehdä taidetta ja kulttuuria koko Suomessa. Kolmannen sektorin ja harrastamisen merkitys on elintärkeää, mutta kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista ja tasa-arvoista alueellista toteutumista ei saavuteta sillä, että ammattitaiteilijoiden työ korvataan harrastajien tekemällä työllä.

Kulttuuri- ja taidealan ammattilaisten sosiaali- ja työttömyys-turvaan liittyvät ongelmat tulee ratkaista. Erytystä huomiota tulee kiinnittää -freelancereiden asemaan ja työmarkkinan toimivuuteen. Suomen tulee ottaa käyttöön taiteilija-allianssi järjestelmä.

Tavoite 3: Valtionosuuksia koskeva kulttuuripalveluiden rahoitusta ohjaava laki ja vos-lain piiriin kuuluvien taide- ja museolaitosten verkosto on aikanaan pystytetty jokaisenoikeuksien varaan, joten vision kohtaa on vaikea nähdä uutena keksintönä. Jokaisenoikeudet heikkenevät, kun hallituksen leikkaukset pakottavat vos-järjestelmään kuuluvia toimijoita lopettamaan palvelunsa tuottamisen, mistä seuraa, että verkoston maantieteellinen kattavuus ja saavutettavuus erilaisille ihmisille heikkenee. Alv-korotukset lippujen hintoihin heikentävät taloudellista saavutettavuutta erilaisille kulttuurin kuluttajille, joten vision tavoite jokaisenoikeuksista pakenee yhä kauemmas. Tavoitetta on vaikeaa kannattaa tai vastustaa, sillä se on päinvastainen kuin mitä hallitusohjelmalla ajetaan.

Leikkaukset vapaan kentän rahoitukseen julkisten avustusten kohdalla aiheuttavat sen, että paikkakuntien taiteellisten toimijoiden monimuotoisuus heikkenee, mikä huonontaa saavutettavuutta entisestään alanvaihtojen tähden ja taiteilijoiden muuttaessa isommille paikkakunnille.

Tulevaisuuteen katsottaessa satsaaminen siihen, että lapset ja nuoret pääsevät ammattimaisen taiteen äärelle on keskeistä. Tulevien vuosien leikkaukset estävät tätä, kun toimijoita ja verkostoja kaatuu alueilla. Taide tulee olemaan alueellisesti saavuttamatonta ja epätasa-arvoista. Näiden toimien jälkeen taide ja kulttuuri ei ole jokaisenoikeus. Taidetestaajat on esimerkki upeasta hankkeesta, jonka rahoittamisesta valtio on vetäytynyt pois ja on jättänyt sen säätiöiden rahoitettavaksi. Päämääränä on kasvattaa uusia taiteen kokijoita ja kävijöitä.

Kaikkien taiteilijoiden ei ole järkeä olla pedagogeja – tähän on omat koulutuksensa eri ammatteihin. Ei myöskään yrittäjiä, kaikki taide ei taivu markkinaehtoisten voimien ja

kannattavan liiketoiminnan ehtojen alle. Taiteella ja kulttuurilla tulee nähdä muitakin kuin taloudellisia tai välineellisiä arvoja. Tulee olla mahdollisuus toimia puhtaasti taiteilijana, toimenkuvanaan taiteen tekeminen. Tämä ei poissulje sitä, etteikö taiteilija voisi halutessaan kouluttautua myös pedagogiksi ja ryhtyä yrittäjäksi – mutta tämän tulee voida olla taiteilijan oma valinta. Pedagogius ja yrittäjyys vaativat osittain hieman toisenlaisia taitoja ja ominaisuuksia kuin taiteilijuus.

Mitä tarkoitetaan lasten ja nuorten omaehtoisella toiminnalla osana kulttuuripolitiikan kenttää?

Tavoite 4: Suomessa tuotetun taiteen viemistä ja kansainväliseen yhteistyöhön pääsemistä ei ennen kulttuuripoliittisen selonteon laatimistakaan ole tuettu riittävästi, ja kun hallitus on päättänyt leikata esimerkiksi kotimaisen näytelmän vientituen pois, ei ole mahdollista ymmärtää, mitä tavoitteella viennin arvostuksesta ja lisäämisestä tarkoitetaan. Tavoite on epäuskottava ja hämmentävä, mikäli sen toteutumiseksi ei ole minkäänlaisia edellytyksiä, vaan näyttää, että viennin tilanne tulee tulevina vuosina heikkenemään.

Omien rakenteiden tulee olla kunnossa, jos halutaan saada aikaan vientiä. Kotimainen julkisen rahan investointi on kaiken edellytys. Ilman rahoitusta ei synny innovaatioita, uusia liiketoimintaideoita, joista voisi todella syntyä uutta, kannattavaa, monistettavaa ja maailmalle vietävää.

Lisäksi olisi toivottavaa, että kulttuurivienti nähtäisiin ulkomaankauppana, joka kuuluu ulkomaankauppaministerin tehtäviin.

Kulttuurin vuoksi Suomi on kokoaan suurempi, kyllä.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö [Tulee laatia tavoiteaikataulu taide- ja kulttuuripolitiikan suuntaviivoissa asetetulle kulttuuribudjetti prosenttiin -tavoitteelle ja lisäksi tulee näyttää aikataulu, jolla rahoitus vahvistuu. Muuten selonteko jää torsoksi.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

STOD toimii maan teatteriohjaajien ja dramaturgien yhteenliittymänä, joka tukee jäseniään työ- ja palkkaolojen parantamisessa. Tekee yhteistyötä kotimaisten kuin ulkomaisten teatterialan toimijoiden kanssa.

Jäsenistömme osaltaan vastaa siitä, että Suomessa voidaan kokea korkealaatuisia, koskettavia, ajatuksia herättäviä ja viihdyttäviä teatterielämyksiä VOS-teattereissa, vapaissa teatteriryhmissä, harrastajateattereissa.

Ilman teatteriohjaajia ja dramaturgeja ei ole näytelmiä näyttämöllä. STOD voi tarvittaessa toimia neuvoa-antavana asiantuntijana hallituksen toimeenpanossa selvityksen tavoitteita.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Kulttuuripoliittinen selonteko teettää tarpeetonta työtä järjestöiltä ja muilta lausuntojenantajilta, sillä kun siinä esitellyt tavoitteet ovat päinvastaiset kuin hallituksen ajama kulttuuriohjelma leikkauksineen, ovat lausujat pakotetut kertomaan kirjauksissaan käytännössä sen, mitä hallituksen päätösten vaikutusten arviointi olisi kertonut.

Asiallinen päätöksenteko, joka tähtää myös järjestökentän ja politiikan päättäjiä laadukkaaseen yhteistyöhön, pohjaa siihen, etteivät poliitikot siirrä itselleen koskevia vastuita edunvalvojille, vaan päätösten vaikutusten arviointi on suoritettu ennen kuin esitellään näkymiä tulevaisuuteen.

Kulttuuripoliittisesta selonteosta tulee saada oikeasti yli hallituskausien ulottuva linjapaperi, jolla oikeasti kehitetään suomalaisen kulttuurin ja taiteen kenttää.

Virkkunen Ville

Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry - Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry:n hallitus